

POLITIET
KRIPOS

Nasjonalt ID-senter

Misbruk av ID-dokumenter 2020

Av:

Rådgiver Emilie Hermansen

Politioverbetjent Thomas Døhli

Seniorrådgiver Mads Odnnes Jensen

Kripos og Nasjonalt ID-senter takker alle som har bidratt med informasjon til denne rapporten, og setter pris på forslag til forbedringer i rapportens innhold.

Kripos og Nasjonalt ID-senter, oktober 2021

Innhold

1. Forord.....	4
2. Nøkkeltall.....	5
3. Rapportens formål, innhold og datakvalitet.....	6
4. Dokumentmisbruk i 2020.....	7
4.1 Dokumentmisbruk i 2020 sammenlignet med tidligere år.....	10
5. Datagrunnlag og datakvalitet.....	12
6. Vedlegg.....	15

1. Forord

Nasjonalt ID-senter skal sikre høy kvalitet på ID-arbeidet som gjøres i politiet, utlendingsforvaltningen og hos andre offentlige virksomheter, og vi samarbeider med mange aktører nasjonalt og internasjonalt på dette området. I dialog med våre brukere tilbyr vi en rekke verktøy og tjenester som bidrar til å heve bevissthet og kompetanse på ID-området.

Våre rapporter og analyser om statistikk og trender skal bidra til å danne grunnlag for kontrollmyndighetenes strategiske valg for forebygging og bekjempelse av ID-misbruk.

Misbruk av identitetsdokumenter er en trussel mot velferdssamfunnet og samfunnssikkerheten. Misbruket er en horisontal driver for organisert kriminalitet, menneskehandel, narkotikahandel, terror og irregulær migrasjon.

Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2011 Nasjonalt ID-senter i oppdrag å sikre et bedre grunnlag for målrettet innsats mot kriminalitet. Fra oppdraget ble gitt og frem til 2020 har Nasjonalt ID-senter jobbet aktivt med å hente inn informasjon om avdekket ID-misbruk. Dataene er blitt publisert i en årlig rapport. Tallene er innhentet fra sentrale etater som foretar person- og dokumentkontroll av utlendinger som oppholder seg i eller kommer til Norge. Rapportene har representert et til dels mangelfullt datagrunnlag fordi Nasjonalt ID-senter ikke har hatt tilgang til sentrale kilder i politiet.

I 2020 inngikk Nasjonalt ID-senter og Kripos et etterretningssamarbeid på ID-området. Dette samarbeidet har resultert i at informasjon om ID-kriminalitet i det nasjonale kriminaletterretningsregisteret nå supplerer informasjon som historisk er blitt innhentet utenfor politiets kilder. Samarbeidet viser et betydelig informasjonstilfang, og rapportene gir et bedre grunnlag for målrettet innsats mot kriminalitet, i tråd med Justis- og beredskapsdepartementets intensjon. I tillegg gir samarbeidet tilgang til informasjon om avdekket misbruk av norske dokumenter i utlandet.

Vi er derfor stolte over å publisere denne utgaven av ID-misbruk-rapporten. Vi har tro på at politi og utlendingsforvaltningen med denne rapporten vil være bedre rustet til å sette inn effektive tiltak for å forebygge og bekjempe ID-misbruk.

Toril Lysaker

virksomhetsleder

2. Nøkkeltall

I denne rapporten har Nasjonalt ID-senter samlet inn og analysert tallene fra 2020 over misbrukte identitets- og underlagsdokumenter i Norge og misbrukte norske dokumenter i utlandet. Tallene stammer fra sentrale aktører i utlendingsforvaltningen og politiet. Pandemien som medførte at Norge og store deler av verden måtte stenge ned fra første kvartal 2020, hadde stor påvirkning på de innrapporterte tallene og førte til en betydelig nedgang i det registrerte dokumentmisbruket.

Hovedfunnene for dette året var:

- Hele 123 norske dokumenter ble registrert misbrukt i 2020. Dette er det høyeste registrerte antallet siden Nasjonalt ID-senter begynte å skrive rapporter over ID-misbruk. Dette har sin forklaring i nytt datagrunnlag med tall fra kriminaletterretningsregisteret.
- Totalt 576 identitets- og underlagsdokumenter ble avdekket og rapportert misbrukt, og det var 494 personer som sto bak misbrukene.¹
- Det var en nedgang på 68,5 prosent i antall avdekkede dokumenter sammenlignet med tall fra 2019², og dette er det laveste antallet rapporterte misbrukte dokumenter gjennom de årene det er ført statistikk over id-misbruk.
- 61 prosent av de avdekkede dokumentene var angivelig utstedt av et EU/EØS-land.
- Om lag halvparten av dokumentmisbrukene var tilknyttet irregulær migrasjon og søknader om opphold og asyl.
- 55 prosent av de avdekkede dokumentene var totalforfalsket, men 2020 markerer også året hvor imposte-randelen var den høyeste registrerte noensinne på 16 prosent.

3. Rapportens formål, innhold og datakvalitet

Formål og målgruppe

Formålet med rapporten er å gi et oppdatert bilde av misbruk av identitets- og underlagsdokumenter som avdekkes og rapporteres inn i Norge og misbruk av norske identitetsdokumenter i utlandet. Rapporten inneholder informasjon som er av interesse for alle som er opptatt av ID-utfordringer, som politiske beslutningstakere og medarbeidere i politiet, velferdsetater og utlendingsforvaltningen. Videre kan den være av interesse for andre offentlige og private aktører som i sitt arbeid vurderer identitet og dokumenter.

Innhold

Rapporten inneholder statistikk og informasjon om misbruk av identitets- og underlagsdokumenter i Norge og misbrukte, norske dokumenter i utlandet. Tallene for misbrukte dokumenter inkluderer falske eller manipulerte dokumenter, misbrukte ekte dokumenter (imposter) og urettmessig utstedte ekte dokumenter.

Se ordboken for forklaring på de ulike kategoriene. I rapporten vil du se at antallet misbrukte dokumenter er høyere enn antall personer. Dette er fordi enkelte har benyttet seg av mer enn ett dokument.

Frem til 2019-rapporten innhentet vi tall fra sentrale etater som foretar person- og dokumentkontroll av utlendinger som ønsker å reise til, har kommet til eller allerede oppholder seg i Norge. En fullstendig oversikt over disse statistikkleverandørene finnes i kapittel 5. Nytt av året er at vi fra og med 2020-rapporten også inkluderer tallmateriale som er hentet fra politiets kriminaletterretningsregister Indicia. Det betyr at vi nå kan presentere et mer helhetlig bilde av ID-misbruket i Norge. I tillegg gjør dette at rapporten nå inneholder både utlendingers³ og norske borgeres misbruk av identitetsdokumenter.

I de tidligere rapportene har Nasjonalt ID-senter omtalt endringer i misbruk over tid. Dette er også gjort i denne rapporten, men uten tallene fra kriminaletterretningsregisteret og utelukkende med tall hentet fra de originale statistikkleverandørene. En sammenligning av tallene fra 2020 og tidligere år står derfor i et eget underkapittel.

Datakvalitet

Til tross for at vi i denne rapporten har fått et større datagrunnlag og kan vise et mer helhetlig bilde av ID-misbruket, er det fortsatt noen svakheter ved grunnlaget for statistikken. Dette har både tekniske årsaker og årsaker knyttet til hvordan registreringsarbeidet gjøres i praksis. Dette påvirker nøyaktigheten i statistikken, særlig på tre måter:

- Feilaktig, mangelfull eller manglende registrering
- Dobbeltregistreringer
- Manglende eller mangelfull rapportering

En gjennomgang av hvordan disse aspektene påvirker statistikken og hva vi gjør for å minimere svakhetene finnes i rapportens kapittel 5.

Vi gjør oppmerksom på at endring i antall avdekkede og rapporterte dokumenter kan skyldes både en faktisk endring i avdekket misbruk og en styrket innsats for å avsløre misbruk og/eller rapportere avslørte misbruk. I tillegg, og spesielt for 2020, kan endringer skyldes at etatene har fokusert på andre arbeidsoppgaver, som for eksempel at de har gjennomgått gamle porteføljer.

³ Med utlending forstås i denne rapporten enhver person som ikke er norsk statsborger.

4. Dokumentmisbruk i 2020

I dette kapittelet presenteres de sentrale funnene for misbruk av identitets- og underlagsdokumenter i 2020. Innledningsvis presenteres de totale tallene for misbruket, og analysen er dermed basert på datagrunnlaget både fra de originale datakildene og tallene fra kriminaletterretningsregisteret.

I kapittel 4.1 sammenlignes tallene for 2020 med foregående år, og her er det kun de originale datakildene som benyttes, slik at sammenligningsgrunnlaget er mest mulig likt.

Dokumentmisbruk i 2020

I 2020 ble 576 dokumenter avdekket og rapportert som misbrukt, og det var totalt 494 personer som sto bak dokumentmisbrukene. Om lag 30 prosent av dokumentene ble forsøkt misbrukt på en grenseovergang, mens 25 prosent ble avdekket og rapportert inn av et politidistrikt. Videre ble 11 prosent av de misbrukte dokumentene innrapportert av utenlandske politimyndigheter, hovedsakelig i Tyskland, Storbritannia og Tyrkia.

Det nye informasjonstilfanget fra kriminaletterretningsregisteret har gitt oss større innblikk i antallet dokumenter som avdekkes i politidistriktene og av utenlandske politimyndigheter, og dette utgjør altså om lag hele 36 prosent av det totale antallet misbrukte dokumenter.

Dokumentmisbruk knyttes oftest til irregulær migrasjon og asyl

Datamaterialet viser at omtrent halvparten av de rapporterte misbrukte dokumentene i 2020 ble avdekket på områdene irregulær migrasjon (28 prosent) og i forbindelse med søknader om asyl, statsborgerskap og opphold (20 prosent). Det er viktig å understreke at disse tallene kan være kunstig høye, da dette er områder hvor det i større grad enn på andre samfunnsområder foretas person- og dokumentkontroller.

Innenfor irregulær migrasjon var det særlig pass (85) og nasjonale ID-kort (41) som ble misbrukt i 2020. På asyl- og oppholdsområdet var det pass (68), nasjonale ID-kort (21) og ulike typer underlagsdokumenter (21) som ble hyppigst oppdaget misbrukt.

I tillegg til irregulær migrasjon og asyl ble det avdekket misbruk av identitetsdokumenter i trafikken (8 prosent) og i forbindelse med ulike typer bedragerier og svindel (6 prosent). Bedragerier der falske eller forfalskede dokumenter inngår skjer særlig digitalt og kan lede til store økonomiske konsekvenser for den som blir bedratt.

Til slutt viser dataene at 2 prosent av de avdekkede dokumentene kan knyttes til arbeidslivskriminalitet. Nasjonalt ID-senter mener det er grunn til å tro at tallene for arbeidslivskriminalitet er høyere enn hva som fremkommer av rapporten. Blant annet ser vi at misbruket av ID-dokumenter for å arbeide i Norge har flyttet seg vekk fra førstelinjen i Skatteetaten til andre områder av sakskjeden hvor kontrollen av ID-dokumenter er mindre vanlig eller hvor det muligens ikke foreligger hjemler til å foreta ID-kontroller. Manglende fokus og prioritet av ID i kontroller på arbeidsplasser medfører få avdekkinger og dermed også lave rapporteringer.

Syriske og tyrkiske borgere på topp

Ifølge de innrapporterte tallene var det antatte syriske borgere som sto bak den største andelen misbrukte dokumenter, med 79 unike individer totalt. 67 prosent av dokumentmisbrukene for syriske borgere knyttes spesielt til grensepasseringer, der falske, manipulererte eller ekte (imposter) dokumenter ble brukt som ledd i irregulær migrasjon til Norge. Det var særlig nasjonale ID-kort (35), pass (10) og reisebevis (8) som ble benyttet i den forbindelse. Med unntak av to pass er alle de misbrukte dokumentene angivelig utstedt av et EU/EØS-land.

Enkelte av dokumentene til de syriske borgerne ble oppdaget i forbindelse med søknader om asyl eller opphold. I disse sakene var det i all hovedsak snakk om ulike typer syriske pass (6), underlagsdokumenter (4), førerkort (2) og nasjonale ID-kort (2). Dokumentene var i all hovedsak enten forfalsket eller totalfalske.

Tyrkiske borgere utgjorde en tilsvarende andel av dokumentmisbrukene, med 73 personer totalt. 37 av de tyrkiske borgerne er derimot knyttet til et prosjekt der falske, tyrkiske servicepass er blitt undersøkt og registrert. Mange av disse dokumentene er benyttet av personer som har søkt opphold eller asyl i Norge før 2020 og gir dermed en kunstig høy andel av statistikken for dette året.

De resterende 36 tyrkiske borgerne ble oppdaget på grensen med misbrukte dokumenter. De benyttet seg i all hovedsak av nasjonale ID-kort (27) og pass (8). Alle dokumentene var angivelig utstedt av EU/EØS-land.

På tredjeplass kommer jemenittiske borgere med 42 personer totalt. Antallet jemenittiske borgere gjenspeiler en endring i politiets registreringspraksis og det er stor sannsynlighet for at passene ble innlevert før 2020.

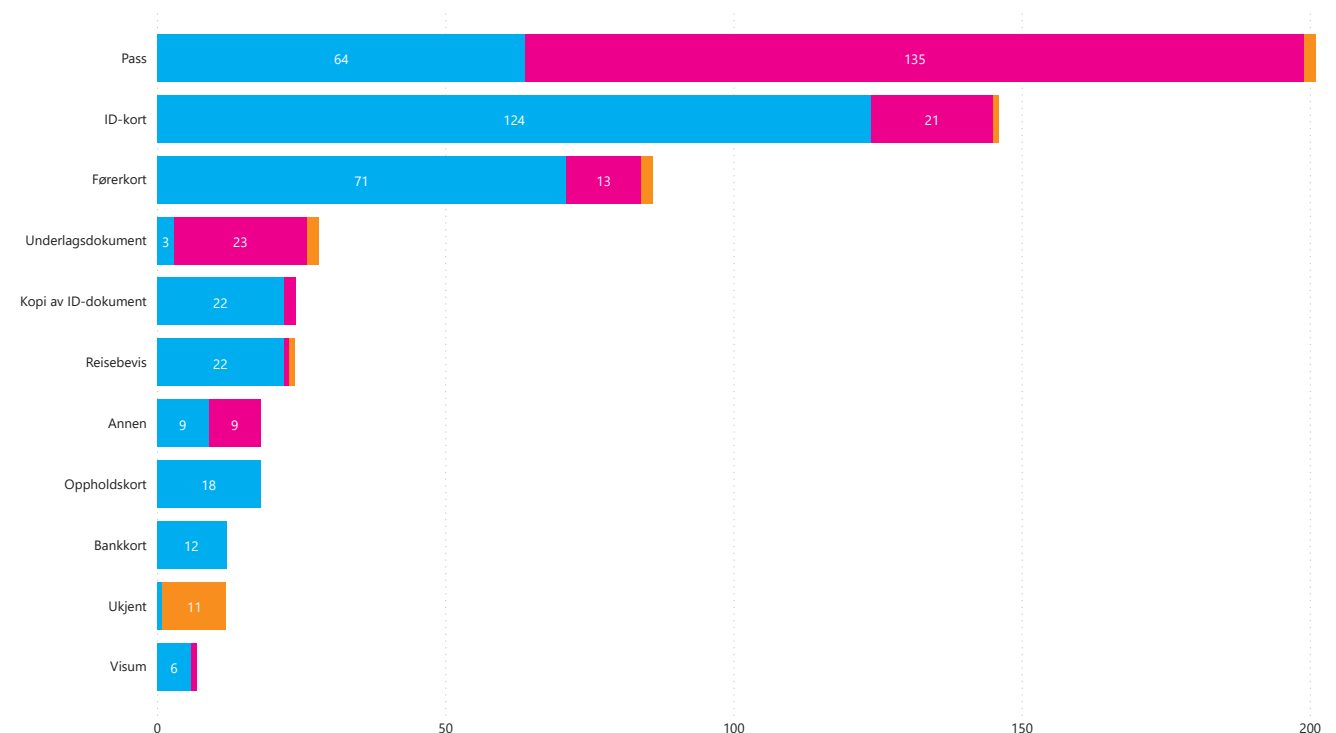
Overvekt av EU/EØS-dokumenter avdekket

Over halvparten av de avdekkede og rapporterte dokumentene i 2020 er angivelig blitt utstedt av et EU/EØS-land (61 prosent). Dokumentene kommer i all hovedsak fra Norge (123), Hellas (39) og Romania (29). Om vi ser på nasjonale ID-kort spesielt, er hele 85 prosent av de misbrukte dokumentene utstedt av et EU/EØS-land. Det er særlig greske (24) og rumenske (22) ID-kort som er blitt avdekket misbrukt.

En rekke dokumenter utstedt av tredjeland ble også avdekket og rapportert inn i 2020. Pass er den dokumenttypen som uavhengig av utstederland ble oftest avdekket misbrukt, og av disse er hele 67 prosent angivelig utstedt av et tredjeland. Dette må ses i sammenheng med registreringen av jemenittiske pass og tyrkiske servicepass som det ble redegjort for tidligere. Se figur 1 for fordelingen mellom ulike dokumenttyper og utstederland.

Figur 1. Dokumenttype

● EU/EØS ● Tredjeland ● Ukjent

For første gang er norske dokumenter på misbrukstoppen

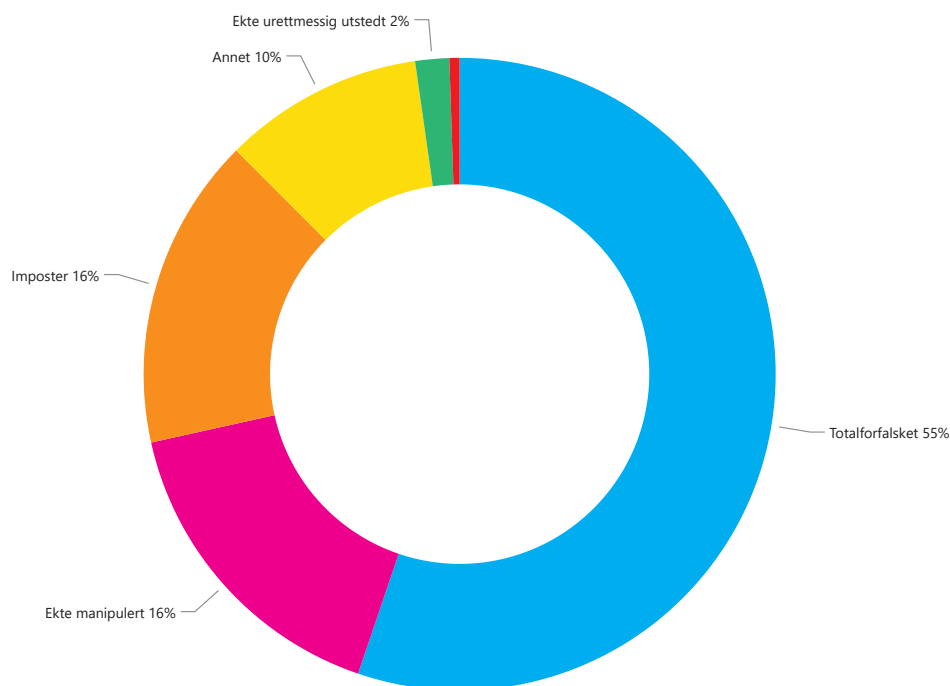
Totalt ble det avdekket og rapportert inn 123 norske misbrukte identitetsdokumenter i 2020. Dette er det klart høyeste antallet registrert noensinne. Økningen skyldes i all hovedsak det nye informasjonstilfanget med tall fra kriminaletterretningsregisteret, og gjenspeiler at vi nå også har kunnskap om norske dokumenter som misbrukes i utlandet og innad i Norge.

Det er stor variasjon i hvilke typer norske dokumenter som ble misbrukt, men det er særlig pass (35), førerkort (19) og reisebevis (17) som skiller seg ut. 30 prosent av misbrukene tilknyttet norske dokumenter er bedragerisaker, mens 21 prosent er benyttet til irregulær migrasjon.

Et interessant aspekt ved de misbrukte norske dokumentene er at imposterandelen er på hele 30 prosent. Det er særlig reisebevis (9), oppholdskort (9), førerkort (9) og pass (8) som misbrukes av impostere. I nesten 40 prosent av tilfellene er dokumenter benyttet av impostere blitt brukt i forbindelse med irregulær migrasjon utenfor Norge, og 16 prosent i trafikken.

Impostere benytter seg av dokumenter som er teknisk ekte, og disse er ofte vanskeligere å oppdage i en kontroll. Om vi ser dette i sammenheng med antallet norske pass som meldes stjålet eller tapt årlig, er det grunn til å tro at mørketallene er store. I et normalår som 2019 ble 36 500 norske pass meldt tapt, mens tallet på tapte pass i 2020 var på nesten 17000, til tross for at passproduksjonen var rekordlav.

Figur 2. Misbrukstype

Forfalskningstrender

Om lag 55 prosent av de avdekkede dokumentene er registrert som totalforfalsket (se figur 2 for full oversikt). Det er særlig pass (108), ID-kort (97) og førerkort (59) som har fått denne konklusjonen. 16 prosent av de innrapporterte dokumentene har fått konklusjonen ekte, manipulert. For denne gruppen er det særlig pass (48) og kopier av pass (14) som er mest aktuelle.

Det ble totalt avdekket 78 impostere i perioden, og totalt 92 ekte dokumenter som ble misbrukt av impostere. Disse dokumentene utgjør 16 prosent av de misbrukte dokumentene, og dette er den høyeste andelen imposter registrert i perioden. Nasjonalt ID-senter har ført statistikk over ID-misbruk. Andelen for imposter er høyest for dokumenter angivelig utstedt av EU/EØS-land. Dette kan ha sin forklaring i at denne typen dokumenter tilrettelegger for fri reise mellom medlemslandene i Schengen og derfor er et nyttig verktøy i tilretteleggelsen av menneskehandel og irregulær migrasjon.

Enkelte av dokumentene benyttet av impostere er brukt i trafikken av personer som bruker andres førerkort, da de selv ikke innehar førerrett. Disse personene utgjør en stor risiko for trafiksikkerheten på norske veier.

Andelen urettmessig utstedte dokumenter er fortsatt svært lav og utgjør bare 2 prosent av de registrerte dokumentene.

Basert på tallene over forfalskningstrender i 2020 og hva vi vet fra tidligere, er det tydelig at det er dokumenter med dokumenttekniske avvik som oftest avdekkes i kontroller. Det er viktig å merke seg at overvekten av denne typen dokumenter i statistikken simpelthen kan skyldes at de er enklere å oppdage enn identitetsdokumenter som er dokumentteknisk ekte.

UDI og UNE

For Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE) har vi ingen tall på antall avdekkede tilfeller av misbrukte identitets- og underlagsdokumenter, da dette ikke føres på en måte som tillater uthenting av statistikk. Vedtak om tilbakekall og utvisning med begrunnelse knyttet til identitet kan likevel gi en pekepinn på omfanget av ID-misbruket som avdekkes i utlendingsforvaltningen. For eksempel kan vi se på antallet avslåtte statsborgerskapssøknader på grunn av forhold knyttet til identitet. Dette innebærer ikke nødvendigvis at det i disse sakene er avdekket misbruk av ID-dokumenter. Det kan for eksempel være tilfeller hvor søkeren ikke har dokumentert sin identitet etter kravene som er satt i Statsborgerskapsloven.

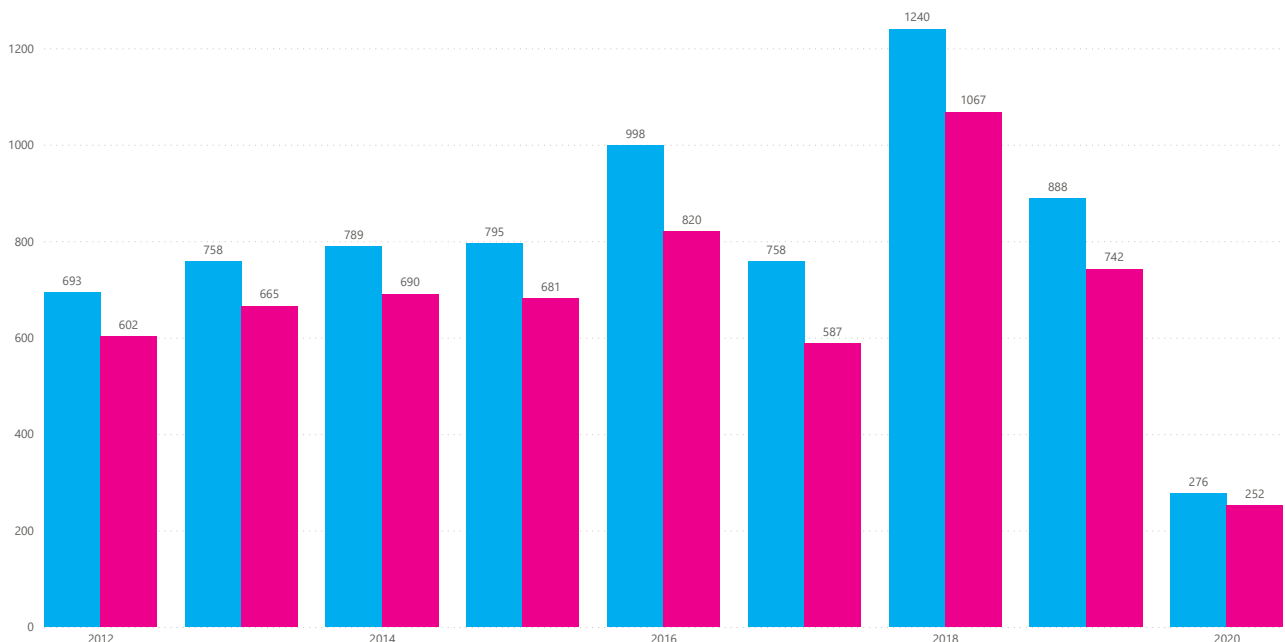
176 søknader om norsk statsborgerskap ble i 2020 avslått med begrunnelse knyttet til identitet. Dette utgjør 1 prosent av behandlede søknader om statsborgerskap. Tilsvarende ble rundt 50 vedtak om tilbakekall av oppholdstillatelse eller statsborgerskap på grunn av uriktige opplysninger om identitet eller uriktige ID-dokumenter fattet av UNE i 2020. UNE er klageinstans for negative vedtak fattet av UDI. Videre har UNE opprettholdt utvisningsvedtak for rundt 50 personer der vedtaket var begrunnet i uriktige opplysninger om identitet.

4.1 Dokumentmisbruk i 2020 sammenlignet med tidligere år

Når vi fjerner tallene fra kriminaletterretningsregisteret, står vi igjen med 276 misbrukte dokumenter av 252 brukere i 2020. Dette utgjør en nedgang på om lag 68,5 prosent sammenlignet med tallene for 2019. Det er det klart laveste antallet misbrukte dokumenter som har blitt rapportert inn de årene Nasjonalt ID-senter har publisert rapporter over ID-misbruk (se figur 3).

Figur 3. Oversikt 2012-2020

● Dokumenter ● Personer

Pandemiens påvirkning på tallene for dokumentmisbruk

Det er utvilsomt at pandemien som rammet Norge og resten av verden i begynnelsen av 2020 hadde stor påvirkning på flere aspekter ved tallene som vi presenterer over dokumentmisbruket for dette året. Det er særlig de strenge innreiserestriksjonene til Norge og regler for sosial distanse som har hatt påvirkning på tallene.

De ulike aktørene som arbeider med person- og dokumentkontroller, har vært påvirket av pandemien i alle ledd fra første- til tredjelinje.

Lavere mobilitet over grensene førte for eksempel til en nedgang på hele 40 prosent i antall asylsøknader dette året⁴. I tillegg ble det i enkelte saker lengre saksbehandlingstid, da asylintervjuer en periode ble stoppet for å overholde reglene om sosial distanse⁵. Nedgangen i ankomster har også ledet til at flere ansatte har blitt delegert andre arbeidsoppgaver og for eksempel at de har arbeidet med å gjennomgå gamle porteføljer.

Kundesentrene i utlendingsforvaltningen har også av samme årsak tidvis vært stengt eller hatt begrensninger i antall timer for oppmøte. I tillegg har påbudet om hjemmekontor for yrker uten kritiske samfunnsfunksjoner medført at det har vokst frem restanser i dokumentundersøkelser i tredjelinje. Det betyr at dokumenter innlevert i 2020 muligens ikke har blitt undersøkt før i 2021 og således vil føre til et etterslep i statistikken.

På Norges yttergrenser har derimot grensekontrollen under hele perioden vært skjerpet, med flere grensekontroller, grensekontrollpunkter og kontrollører på jobb. Det betyr at en større andel av de som har krysset grensen har blitt kontrollert for å sjekke at de har de nødvendige rettighetene til å ta seg inn i Norge. Det er vanskelig å si noe konkret om hvordan dette har påvirket tallene for misbrukte ID-dokumenter, men det er tydelig at avdekkede dokumenter i grensekontroller har svingt gjennom hele året i takt med styrkninger og lettelser i innreiserestriksjonene. Figur 4 illustrerer hvordan det tilsynelatende var en negativ korrelasjon mellom nasjonale smittebølger, og derav strengere restriksjoner, og antallet avdekkede tilfeller av ID-misbruk på grensen.

Figur 4. Avdekkede dokumenter på grense etter måned

Lite endring i innehavere

I 2019 var det totalt 742 personer som misbrukte dokumenter. Tyrkiske (191), syriske (119) og irakiske (83) borgere sto den gang bak omtrent halvparten av de registrerte misbrukene. I 2020 falt tallet til 252 personer totalt, men det var fortsatt tyrkiske (73), syriske (43) og irakiske (24) borgere som sto bak den største andelen av misbrukene. I 2020 var det derimot en liten økning i andelen eritreiske og iranske borgere som misbrukte ID-dokumenter. Dette kan i all hovedsak skyldes at misbrukte dokumenter på saksområdene asyl og opphold utgjorde en større andel av det totale misbruket, med 20 prosent i 2020 sammenlignet med 14 prosent i 2019. En kombinasjon av lavere innvandring og gjennomgang av gamle saker og porteføljer kan være den reelle årsaken til denne økningen av eritreiske og iranske borgere.

Pass klatret forbi nasjonale ID-kort

Nasjonale ID-kort har siden 2015 vært den dokumenttypen som hyppigst er blitt avdekket misbrukt. I 2019 var hele 43 prosent av de misbrukte dokumentene nasjonale ID-kort. Tallene for 2020 viser derimot at andelen avdekkede nasjonale ID-kort har gått ned til 32 prosent. På den annen side har andelen pass økt fra 22 prosent i 2019 til 36 prosent i 2020. En forklaring på dette kan være at ID-kort er godkjent som reisedokument internt i Schengen og at denne reisevirksomheten generelt så en betydelig nedgang i 2020. I tillegg kan økningen i andelen pass knyttes til for eksempel gjennomgang av eldre saker, som for eksempel de tyrkiske servicepassene.

4 UDIs årsrapport for 2020 (regjeringen.no)

5 Konsekvenser av korona-pandemien — Rikets tilstand på asylfeltet (noas.no)

5. Datagrunnlag og datakvalitet

I dette kapittelet finner du informasjon om hvor tallmaterialet som ligger til grunn for rapporten, kommer fra og våre vurderinger av dataenes kvalitet.

Datagrunnlag

Tallene som presenteres i rapporten er basert på registreringer av misbrukte identitets- og underlagsdokumenter fra:

- Kripos
- Nasjonalt ID-senter
- Politidistriktene
- Politiets utlendingsenhet
- Grensekontroll (sjø, luft, land)
- Skatteetaten
- Statens vegvesen
- Tolletaten
- Utenriksdepartementet (norske ambassader)
- Utenlandske myndigheter og aktører

I tillegg innhentes informasjon fra UDI og UNE, men her mottar vi ikke tall for misbrukte identitetsdokumenter, da dette ikke registreres på en måte som tillater statistikkuttrekk.

Politidistriktene rapporterer månedlig til Politiets utlendingsenhet om avdekket misbruk av identitetsdokumenter fanget opp ved grense eller utlendingskontroller på territoriet i henhold til Politidirektoratets rundskriv 2016/009, Grensekontrollrundskrivet, punkt 2.4. Nasjonalt ID-senter innhenter informasjon fra disse skjemaene i tillegg til et eget skjema for Gardermoen. Tallene fra politidistriktene og grensekontrollpunktene blir fra 2020 supplert med informasjon hentet fra kriminaletterretningsregisteret. Fra dette registeret hentes det også ut informasjon om misbruk av norske identitetsdokumenter i utlandet som er rapportert inn av utenlandske aktører via for eksempel Europol.

Hvilke dokumenter inkluderes i datagrunnlaget?

Alle dokumenter som har blitt misbrukt for å dokumentere eller underbygge en utlendings eller en norsk borgers oppgitte identitet, er inkludert i antallet avdekkede misbrukte dokumenter. Dokumenter brukt til å understøtte påstander om inntekt, formue eller kvalifikasjoner er ikke en del av informasjonen Nasjonalt ID-senter mottar. Vi gjør oppmerksom på at enkelte av de falske dokumentene er å finne i andre falske dokumenter. Eksempelvis vil et forfalsket visum i et forfalsket pass betraktes som to unike dokumenter.

Endringer i datagrunnlaget i 2017 og 2020

I 2016 utviklet dokumentgranskere ved Nasjonalt ID-senter et registreringsskjema for dokumentundersøkelser som flere dokumentgranskere i politiet valgte å ta i bruk. Skjemaet ble utarbeidet for å legge til rette for lik registrering på tvers av enheter. Skjemaet inneholder felt for teknikker benyttet ved dokumentforfalskning eller -misbruk og inneholder flere detaljer enn de skjemaene Nasjonalt ID-senter tidligere mottok. Ikke alle enhetene som har tatt i bruk og delt skjemaet, har vært representert i rapporten tidligere. Det er derfor et brudd i serien mellom 2016 og 2017 som følge av at det var flere rapporterende enheter i 2017 enn tidligere år.

I 2020 inngikk Nasjonalt ID-senter et etterretningssamarbeid med Kripos der det ble mulig å hente ut statistikk fra kriminaletterretningsregisteret. Det medfører et vesentlig større informasjonstilfang. Dette gjør at vi kan presentere et større bilde av misbruk av identitets- og underlagsdokumenter i Norge og misbruk av norske dokumenter i utlandet. Det nye informasjonstilfanget belyser store deler av ID-misbruket vi tidligere ikke hadde kunnskap om, og det er derfor ikke mulig å sammenligne tallene fra 2020 med direkte foregående år.

Datakvalitet

I det følgende redegjøres det for ulike aspekter som påvirker kvaliteten, sikkerheten og troverdigheten til datagrunnlaget som ligger til grunn for rapporten og hvordan vi arbeider for å minimere svakhetene i dataene.

Sammenlignbarhet på tvers av etater og år

Tallene som presenteres i denne rapporten, kan avvike fra tall etatene selv har offentliggjort. Mulige årsaker kan være at uttrekkene til denne rapporten kan være gjort på andre tidspunkt enn til etatenes egne statistikker eller at det er gjort andre avgrensninger i datagrunnlaget. Dersom Nasjonalt ID-senter får ny kunnskap om innsamlede data eller tilgang til nye kilder, vil tall i rapporten kunne bli oppdatert og dermed avvike fra tidligere publiseringer.

Sammenlignbarheten mellom årganger kan påvirkes av at ulike aktører har rapportert i ulike år. Sammenlignbarheten mellom årganger påvirkes også av at nye kilder kommer til, slik som i 2017 og 2020. I forbindelse med utarbeidelsen av rapporten for 2017 så Nasjonalt ID-senter over kategoriseringen av dokumenter og teknikker. Dette førte til en omfordeling mellom de ulike gruppene. Denne endringen ble også gjort for tidligere årganger for å gi sammenlignbare tabeller og kategorier over tid.

Tallene i denne rapporten er ikke direkte sammenlignbare med tallene som presenteres for Norge i rapporter utarbeidet av Frontex. Tall fra Frontex omfatter kun misbruk avdekket i forbindelse med grensepassering, mens tall i denne rapporten også inneholder tall for misbruk avdekket i andre situasjoner.

Feilaktig, mangelfull eller manglende registrering

Tidspress og manglende kunnskap eller erfaring blant personer som arbeider med å kontrollere identitetsdokumenter og identitetsopplysninger kan føre til feil i registreringer og at tilfeller av misbruk ikke avdekkes og følgelig ikke registreres. Nasjonalt ID-senter har begrenset mulighet til å kontrollere riktigheten i registreringene i datagrunnlaget, og feil eller mangler kan derfor forekomme.

Rapporten baserer seg på vurderinger og konklusjoner gjort hos den enkelte etat og tar ikke hensyn til videre behandling eller konklusjoner gjort av norske myndigheter. Dette innebærer at dersom en etat konkluderer med ID-misbruk i en sak og konklusjonen på et senere tidspunkt bestrides av en annen etat med høyere ID-kompetanse, vil det likevel være den opprinnelige konklusjonen som ligger til grunn i denne rapporten. Det er derfor en mulighet for at enkelte ikke-reelle tilfeller av ID-misbruk er inkludert i tallene. Nasjonalt ID-senter mottar ikke informasjon om slike korrigerte konklusjoner.

Fra de fleste etatene mottar Nasjonalt ID-senter kun opplysninger om avslørte tilfeller av misbruk av ID-dokumenter, men ikke antall utførte kontroller. Av den grunn er det ikke mulig å beregne andeler basert på det totale antallet ID-kontroller som gjennomføres.

Som tidligere nevnt skal politidistriktene rapportere månedlig til Politiets utlendingsenhet om avdekkede misbrukte identitetsdokumenter i henhold til Grensekontrollrundskrivet. Statistikken fra politidistriktene som har rapportert til Politiets utlendingsenhet, er noe begrenset, blant annet fordi registreringsverktøyene som brukes, ikke legger til rette for rapportering. Det er derfor grunn til å anta en underregistrering og -rapportering av antall misbrukte dokumenter og antall personer fra politidistriktene.

Med tilgang til kriminaletterretningsregisteret har vi nå allikevel tilgang til mange av tilfellene som ikke rapporteres inn via dette skjemaet, men dette gjelder kun for den rapporten og fremtidige rapporteringer.

Dobbeltregistreringer

Noen misbrukte identitetsdokumenter kan være registrert mer enn ett sted, da enkelte dokumenter sendes videre fra der hvor de først fanges opp til nærmere undersøkelse hos andre- eller tredjelinje. Noen saker kan derfor være registrert hos flere etater. Nasjonalt ID-senter kontrollerer dataene fra de ulike etatene opp mot hverandre og fjerner dobbeltregistreringer, om mulig.

Mulighetene for dublettkontroll er for enkelte rapporteringer begrenset av manglende tilgang til informasjon som kan benyttes for å koble data fra ulike etater med hverandre, og av forskjeller i innhold i de mottatte skjemaene. De dublettkontrollene som har vært mulige å gjennomføre, har vist få tilfeller av dobbeltregistrering. Vi fjerner kun registreringer vi med sikkerhet kan si er duplikater.

Ordliste

Ekte manipulert dokument er et ekte utstedt dokument som senere er endret. Et dokument kan manipuleres ved at variable opplysninger fjernes eller endres. Det er for eksempel ikke uvanlig at personaliasiden fjernes og erstattes med en ny, falsk personaliaside. Her kan man si at den nye personaliasiden er totalfalsk, mens passet som helhet er manipulert.

Ekte urettmessig utstedt er et dokument som i utgangspunktet er teknisk ekte, men som er utstedt på et uriktig grunnlag. Det kan for eksempel bety at dokumentet er blitt utstedt på bakgrunn av falske eller forfalskede underlagsdokumenter.

Identitetsdokumenter inneholder opplysninger som skal sikre verifisering av identiteten som en person oppgir ved fremvisning av dokumentet. Dokumentet må inneholde foto for manuell sammenligning opp mot person eller biometriske data for automatisk gjenkjennelse av unike biometriske mønstre og navn og fødselsdato, opplysninger om statsborgerskap, når og hvor dokumentet er utstedt og hvilken myndighet som var ansvarlig for å utstede dokumentet.

Imposter er en person som benytter et ekte og korrekt utstedt dokument som tilhører en annen. Slike dokumenter reiser i utgangspunktet ikke dokumenttekniske problemstillinger, og en dokumentteknisk undersøkelse vil ikke kunne avsløre en imposter.

Indicia er politiets nasjonale kriminaletterretningsregister for opparbeiding av kunnskap for å forebygge kriminalitet, stanse og avdekke kriminell virksomhet og ivareta den enkeltes sikkerhet. Tjenesten benyttes innen forebygging, etterretning og etterforskning og legger til rette for samspill mellom disse fagområdene.

Misbruk av identitetsdokumenter vil si bruk av falske identitetsdokumenter, bruk av andre personers ekte dokumenter eller når ekte dokumenter er utstedt på grunnlag av falske underlagsdokumenter.

Totalfalskt dokument betegner et dokument som i sin helhet er produsert av en falskner. I denne kategorien finner vi alt fra dokumenter som er laget på kommersielt tilgjengelig utstyr, til dokumenter som er produsert ved hjelp av profesjonelt utstyr med imiterte eller stjalne substrat og sikkerhetsselementer.

Tredjelandsborgere er personer som ikke er borgere av et land som omfattes av EØS-avtalen eller EFTA-konvensjoner (EØS/EFTA-borgere).

Underlagsdokumenter er alle dokumenter som inneholder opplysninger om innehaverens identitet og/eller nasjonalitet og/eller sivilstatus, med unntak av reisedokumenter/reiserelaterte dokumenter (visum, oppholdstillatelser, mv.). Betegnelsen brukes for dokumenter som inneholder opplysninger om innehaverens tilknytning til et opprinnelsesland, situasjon eller andre omstendigheter, eksempelvis fødselsattest, militære dokumenter, medlemsdokumenter, arrestordrer, dommer og vitnemål.

6. Vedlegg

6.1 Misbrukte dokumenter etter type 2012-2020

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2020*
Pass	319	331	212	197	221	122	296	185	100	201
Utlendingspass/reisebevis	36	31	63	12	9	9	5	14	6	24
ID-kort	156	172	237	280	346	256	598	382	89	146
Førerkort	35	80	78	99	126	135	133	159	18	86
Visum	9	13	20	8	38	14	22	7	4	7
Oppholdskort	68	61	128	39	64	16	15	33	3	18
Etiketter og stempler	0	0	1	7	22	36	55	20	_**	_**
Underlagsdokumenter	60	51	33	98	124	146	103	69	28	28
Andre	10	19	17	55	48	24	8	19	28	66
Totalt	693	758	789	795	998	758	1235	888	276	576

*Tall inkludert tall fra kriminaletterretningsregisteret

** Etiketter og stempler er ikke lenger sortert som egen kategori

6.2 Misbrukte dokumenter etter rapporterende aktør 2020*

Aktør	Antall
Grense (sjø, luft, land), topp 3:	173
– Oslo lufthavn	143
– Torp lufthavn	14
– Svinesund	10
Politidistrikt, topp 3:	148
– Oslo	46
– Sør-Øst	19
– Øst	19
Politiets Utlendingsenhet	82
Utlandet, topp 3:	64
– Tyskland	25
– Storbritannia	6
– Tyrkia	4
Kripos	49
Nasjonalt ID-senter	20
Norsk ambassade (UD), topp 3	18
– Nairobi	8
– Addis Abeba	4
– Amman	2
Tolletaten	11
Skatteetaten	8
Statens Vegvesen	2
Økokrim	1
Total	576

*Inkluderer tallene fra kriminaletterretningsregisteret

6.3 Misbrukte dokumenter etter utstederland 2012-2020, sortert etter topp 10 2020

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Tyrkia	2	3	2	0	2	6	76	23	38
Irak	107	67	89	220	282	225	158	125	27
Hellas	35	69	46	36	52	49	137	134	22
Syria	14	30	32	78	162	124	51	68	21
Romania	9	16	24	20	27	26	20	43	17
Norge	38	14	28	13	8	10	31	29	13
Italia	141	126	189	99	98	51	109	62	13
Iran	-	-	-	-	-	-	-	-	11
Etiopia	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Bulgaria	33	34	34	28	27	15	31	14	10

*Tallene er uten dataene fra kriminaletterretningsregisteret

6.4 Misbrukte dokumenter etter utstederland 2020, topp 15

	2020*
Norge	123
Jemen	42
Hellas	39
Tyrkia	38
Romania	29
Irak	28
Syria	22
Italia	18
Bulgaria	17
Tsjekkia	15
Polen	15
Frankrike	12
Litauen	12
Tyskland	11
Spania	11
Totalt	576

*Tallene er inkludert tallene fra kriminaletterretningsregisteret

6.5 Misbrukte dokumenter etter nasjonalitet på innehaver, 2012-2020, sortert etter topp 10 2020

	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*
Ukjent	72	72	62	77	92	85	219	124	61
Syria	30	78	116	92	147	123	59	119	50
Tyrkia	8	4	7	2	2	11	473	191	73
Irak	100	81	74	116	214	159	106	82	29
Iran	27	48	17	22	18	23	30	20	14
Eritrea	27	55	55	16	33	13	3	15	14
Norge	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Etiopia	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Statsløs	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Afghanistan	-	-	-	-	-	-	-	-	6

*Uten tallene fra kriminaletterretningsregisteret

6.6 Misbrukte dokumenter etter nasjonalitet på innehaver, 2020, topp 15

	2020*
Syria	78
Tyrkia	43
Jemen	42
Norge	34
Irak	29
Iran	17
Eritrea	16
Statsløs	16
Afghanistan	9
Litauen	9
Polen	8
Albania	6

*Tallene er inkludert tallene fra kriminaletterretningsregisteret